Gospodinu

Dru Milanu Stojadinoviću

predsjedniku vlade

U BEOGRADU

Dne 1. studenoga ove godine i opet je prolivena nevina hrvatska krv. — O tome su izdana dva službena izvještaja. Prvi je izvještaj od 1. studenoga i glasi ovako:

Beograd, 1. XI. Vrečić Stjepan, zemljoradnik iz Novog Gradca, srez virovitički, prijavio je sreskom načelstvu, da će danas prije podne održati u Novom Gradcu zbor bivše HSS. Pošto prijava nije odgovarala zakonskim propisima, sreski načelnik zabranio je održanje zbora.

Protivno ovoj zabrani prijavitelj Vrečić i Mesarov Martin, narodni poslanik sa liste dra Mačka iz sela Gorja, srez virovitički, htjeli su da održe ovaj zbor, na koji su preko svojih povjerenika bili prikupili nekoliko stotina svojih pristalica, medju kojima je izvjesni broj bio naoružan revolverima, skraćenim puškama i raznim orudjem. Prema uputstvu sreskoga načelnika vodja žandarmerijske patrole, koja se u ovom selu nalazila radi održanja reda, saopćio je Vrečiću i Mesarovu ponovno, da zbor nije odobren i pozvao ih u ime zakona, da prisutnima savjetuje, da se razidju. Narodni poslanik Mesarov nije htio ovo učiniti, već je izvadio revolver i opalio jedan metak u pravcu žandarma. Komandovao je svojim pristalicama juriš na žandarme, vičući: »Ja sam zakon!«

Jedna grupa jurnula je po komandi Mesarova na žandare, pucajući iz revolvera i drugog vatrenog oružja. Žandari su uhvatili zaklon i u obrani od ovoga napada upotrebili su vatreno oružje, kod čega je na licu mjesta ostalo 3 mrtva i nekoliko ranjenih osoba, medju kojima i sam Mesarov.

Pod pritiskom oružanih pristalica Vrečića i Mesarova žandari su se povukli na kraj sela, odakle su uspjeli da rastjeraju napadače.

Prema dosadanjem izvidjaju povredjeno je 8 osoba, kojima je ukazana liječnička pomoć.

Na lice mjesta upućen je jedan banski inspektor.

Sada vlada potpuni red i mir. (AA)

Drugi izvještaj od 2. studenoga glasi ovako:

Beograd, 2. X. Prema naknadnim obavještenjima prilikom sukoba pristaša bivše HSS sa organima žandarmerije na dan 1. ovog mjeseca u Novom Gradcu, o čemu je jučer izašlo saopćenje, poginulo je ne tri, nego četiri lica.

Od osam ranjenih lica šest su ranjeni teško, a dva lakše.

G. Martin Mesarov, narodni zastupnik sa liste g. dra Mačka, teško je ranjen vatrenim oružjem u pluća i njegov stanje vrlo je ozbiljno.

U toku današnjih izvida utvrdjeno je, da su napadači pucali na žandare iz vatrenog oružja. Pronadjeno je do sada ispaljenih 14 revolverskih čaura i dvije čaure od lovačke puške. Isto tako pronadjena su i oduzeta četiri revolvera, iz kojih su napadači pucali na žandare. Medju tim revolverima je i revolver narodnog zastupnika g. Mesarova, iz kojega je on pucao.

Beograd, 2. studenoga 1937. (AA)

Čim sam saznao za ovu strašnu vijest, poslao sam odmah u Novi Gradec narodne zastupnike Djuru *Kemfelju i Dra Tomu Jančikovića, koji su na licu mjesta preslušali 70 svjedoka očevidaca, koji su svi pripravni svoj iskaz pod prisegom potvrditi, pa iz njihovog iskaza izlazi ovo:*

Gore navednog dana trebao se održati kotarskoj oblasti prijavljeni sastanak zadrugara Gospodarske Sloge u Novom Gradcu u kući povjerenika Gospodarske Sloge Stjepana Vrečića, spojen sa zabavom. Na ovaj sastanak i zabavu pošao je takodjer narodni zastupnik Hrvatske Seljačke Stranke Martin Mesarov u društvu s kotarskim povjerenikom Gospodarske Sloge. Oko 10 i po sati do podne sakupilo se radi toga oblasti prijavljenog sastanka u dvorištu povjerenika Gospodarske Sloge oko 100 ljudi, većinom staraca, žena i djece. Ljudi su bili mirni i slušali tamburašku glazbu, koja je radi zabave došla u Novi Gradac. Nisu padali baš nikakovi poklici, jer je narod čekao, da započne sastanak. Nešto prije 11 s. pojavila se odjednom žandarmerijska patrola stanice Detkovac, a koja se sastojala od 5 žandara. Stojeći na cesti patrola se razvila tako, da je zatvorila izlaz iz dvorišta Stjepana Vrečića, gdje je bio sakupljeni narod. Kad se tako postavila s puškama spremnim na paljbu, čuo se odmah povik: »Narode razlaz! Pucat ćemo!«

U taj čas izdvojio se narodni zastupnik Martin Mesarov od sakupljenog naroda te goloruk raširenih ruku pošao spram žandarske patrole govoreći: »Mir, mir, hoću da bude mir i red«. Žandari su stajali od sakupljenog naroda u dvorištu u udaljenosti po prilici 10 metara, pa kad im se goloruki narodni zastupnik Martin Mesarov ovako raširenih ruku približio na tri metra, počeli su žandari pucati i narodni je zastupnik Matin Mesarov odmah teško ranjen pao

licem prema zemlji u pravcu žandara. Žandari nastaviše pucati u onaj sakupljeni goloruki narod u dvorištu, koji je uzalud tražio zaklona i izlaza, jer je žandarmerija jedini izlaz zatvorila, a pucala i u kuću Stjepna Vrečića. Tako je u narod palo najmanje 50 hitaca te na mjestu ostadoše mrtvi 75-godišnji starac STJEPAN GAĆ, 15-godišnji dječak FRANJO NAJCER, zatim STJEPAN FARKAŠ. — MARKO ANTOLKOVIĆ umro je od zadobivenih rana na putu u bolnicu, dok je PAVAO KOVAČ umro u bolnici dva dana kasnije. Teško su ranjeni narodni zastupnik MARTIN MESAROV, PETAR LEV, JOZO LOVREKOVIĆ, IVAN RAJNOVIĆ, FRANJO BENČIK, TOMO LOVREKOVIĆ, JOSIP NAGY i JOZO LUKIĆ.

*Kada je narodni zastupnik Martin Mesarov pao, priskočili su k njemu žandari, da ga pretraže, ali ni*šta kod njega nisu našli osim nekih spisa, koje su mu ponovno u džep stavili.

Ivan Čupen pokušao je s Markom Lončarom i Stjepanom Vrečićem nakon prestanka paljbe teško ranjenog narodnog zastupnika Martina Mesarova unijeti u kuću, da mu pruže pomoć. Ali kada su došli u njegovu blizinu, žandari su uz povike: »marš djubreta«, otvorili prema njima vatru tako, da su se jedva uzmakom spasili. To se ponovilo, kada drugi put pokušaše unijeti teško ranjenog narodnog zastupnika u kuću.

Žandarmerija se nakon toga povukla na nasip, koji se nalazi na početku sela, i odanle je obasipala paljbom seljake, koji su — ništa ne znajući — dolazili na prijavljeni sastanak Gospodarske Sloge.

Kada su ljudi teško ranjenog narodnog zastupnika Martina Mesarova spremili u kola, da ga odvezu u bolnicu u Viroviticu, pošli su putem sela Rušana. Po prilici na pol puta nalazi se dobrovoljačka kolonija Majkovac u pravcu, kuda su otišli prije toga žandari iz Novog Gradca. Kada su se kola s teško ranjenim narodnim zastupnikom Martinom Mesarovom na puškomet približili Majkovcu, otvorena je *na njih oštra paljba iz vojničkih pušaka. Da zaštite život teško ranjenog narodnog zastupnika, morali* su njegovi pratioci skrenuti s kolima u polje medju kukuruzovinu. Svaki put, kada su kola iz kukuruzovine izašla na čistinu, bila su dočekana paljbom iz Majkovca, te se to tako ponavljalo do 5 puta, pa je i jedn pratilac narodnog zastupnika tom prilikom ranjen.

Isto tako bili su napadnuti silnom puščanom vatrom i ljudi, koji su se vraćali iz Novog Gradca, kamo su bili pošli na sastanak Gospodarske Sloge. On su dobro razabrali, da iz Majkovca pucaju ne samo tamošnji dobrovoljci kolonisti, već i žandari te pogranični vojnici. Ljudi su morali obilaziti Majkovac na kilometre, povlačiti se grabama i gazeći vodu do ramena, da toj puščanoj vatri izbjegnu.

Narodni zastupnik Mesarov i neki drugi ranjenici ranjeni su običnim vojničkim tanetima, dok su rane Joze Lovrekovića, Petra Leva i medjutim preminulog Pavla Kovača takove naravi, da nipošto ne potiču od običnih, nego najvjerojatnije od eksplozivnih taneta.

Bezočna je dakle laž, da je bilo narodni zastupnik Martin Mesarov bilo tko drugi iz naroda pucao ili inače pokazao neprijateljsku namjeru protiv žandara.

Bezočna je laž, da je Martin Mesarov ili bud tko drugi vikao riječi: »Ja sam zakon! Juriš na žandare!« — kako glasi u prvom službenom izvještaju.

O istinitosti drugog službenog izvještaja ne ću uopće trošiti riječi, jer ne može nitko kontrolirati, gdje su nadjene čahure i revolveri koji se u tom izvještaju spominju drugog dana.

Gospodine ministre!

Za ovu krv ne traži hrvatski narod od Vas nikakve zadovoljštine, jer vrlo dobro zna — poučen dosadašnjim slučajevima, a osobito zločinom u Senju — da je dobiti ne može. Ali Vam poručujem, da hrvatski narod nije šumska divljač, koju bi mogli Vaši uniformirani i neuniformirani plaćenici strijeljati za svoju zabavu, pa će u buduće svaki sličan zločinački napadaj sile suzbiti svojom vlastitom silom.

U Zagrebu, 3. studenoga 1937.

Dr Vladko Maček

Tiskara Merkantile, Zagreb, Ilica 35